

Zbornik sudske prakse

MIŠLJENJE NEZAVISNOG ODVJETNIKA
MACIEJA SZPUNARA
od 20. siječnja 2022.¹

Predmet C-617/20

**T. N.,
N. N.
protiv
E. G.**

(zahtjev za prethodnu odluku koji je uputio Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen
(Hanseatski visoki zemaljski sud u Bremenu, Njemačka))

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u građanskim stvarima – Uredba (EU) br. 650/2012 – Prihvat ili odricanje od nasljedstva, legata ili nužnog dijela – Izjava o odricanju od nasljedstva dana pred sudom države članice uobičajenog boravišta osobe koja daje izjavu – Valjanost”

I. Uvod

1. Donošenjem Uredbe br. 650/2012² zakonodavac Unije želio je ukloniti prepreke slobodnom kretanju osoba koje se susreću s poteškoćama u ostvarivanju svojih prava u kontekstu nasljeđivanja koje ima prekogranične implikacije. Kako bi ostvario taj cilj, zakonodavac je među ostalim odlučio da nasljednici i legatari, u načelu, mogu dati izjavu o prihvatu ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela, ili u odnosu na ograničavanje odgovornosti za dugove iz nasljedstva³ u obliku koji predviđa pravo države članice njihova uobičajenog boravišta. Međutim, nije predvidio nikakva rješenja u pogledu prosljeđivanja tih izjava sudovima koji imaju opću nadležnost za odlučivanje o nasljeđivanju, a koji se nalaze u drugoj državi članici. Osim toga, u jednoj uvodnoj izjavi Uredbe naveo je da je na osobama koje su dale te izjave da obavijeste te sudove o njihovu postojanju.

2. U tom se kontekstu javljaju dvojbe u pogledu valjanosti izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva danih pred sudovima države uobičajenog boravišta osobe koja daje izjavu, a koje nisu prosljeđene sudovima koji imaju opću nadležnost za odlučivanje o nasljeđivanju u određenom roku, u odgovarajućem obliku ili na određenom jeziku. Presuda Suda u ovom predmetu trebala bi doprinijeti njihovom otklanjanju.

¹ Izvorni jezik: poljski

² Uredba (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvatanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju (SL 2012., L 201, str. 107.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 10., str. 296.)

³ Radi pojednostavnjenja u nastavku ću ovog mišljenja za sve te izjave koristiti pojam „izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva”.

3. Prema mojem mišljenju, ključno pitanje čije bi rješavanje omogućilo otklanjanje navedenih dvojbi jest utvrđivanje opsega elemenata koji čine oblik izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva. Drugim riječima, riječ je o razgraničenju, na temelju Uredbe br. 650/2012, područja primjene prava mjerodavnog za nasljeđivanje i područja prava mjerodavnog za oblik. Kao što ću to pokazati u svojem mišljenju, rješavanje tog pitanja omogućuje rješavanje poteškoća u tumačenju s kojima se susreće sud koji je uputio zahtjev.

II. Pravni okvir

A. *Pravo Unije*

4. U uvodnim izjavama 7., 32. i 33. Uredbe br. 650/2012 navodi se:

„(7) Pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta treba olakšati uklanjanjem prepreka slobodnom kretanju osoba koje se trenutačno susreću s poteškoćama u ostvarivanju svojih prava u kontekstu nasljeđivanja koje ima prekogranične implikacije. U europskom pravnom prostoru građani moraju imati mogućnost organizirati svoje nasljeđivanje unaprijed. Prava nasljednika i legatara, drugih osoba bliskih umrlom i vjerovnika nasljedstva moraju biti učinkovito zajamčena.

[...]

(32) Kako bi se pojednostavnio položaj nasljednika i legatara koji imaju uobičajeno boravište u državi članici koja nije ona u kojoj se bavi ili će se baviti nasljeđivanjem, ova bi Uredba trebala omogućiti svakoj osobi koja po mjerodavnom pravu ima pravo na nasljedstvo davanje izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela, ili u odnosu na ograničavanje odgovornosti za dugove iz nasljedstva, te davanje takvih izjava u obliku koji predviđa pravo države članice njegovog uobičajenog boravišta pred sudovima te države članice. To ne bi trebalo spriječiti davanje takvih izjava pred drugim tijelima u toj državi članici koja su nadležna za primanje takvih izjava po nacionalnom pravu. Osobe koje odaberu iskoristiti mogućnost davanja izjava u državi članici svojeg uobičajenog boravišta trebale bi same obavijestiti sud ili tijelo koje se bavi ili će se baviti nasljeđivanjem o postojanju takvih izjava u roku koji je određen pravom mjerodavnim za nasljeđivanje.

(33) Ne bi smjelo biti moguće da osoba koja želi ograničiti svoju odgovornost za dugove iz nasljedstva to za tu svrhu učini samom izjavom pred sudovima ili drugim nadležnim tijelima države članice njezinog uobičajenog boravišta ako pravo mjerodavno za nasljeđivanje zahtijeva od njega pokretanje posebnog pravnog postupka, na primjer popis imovine, pred nadležnim sudom. Izjave koje je u takvim okolnostima dala osoba u državi članici svojeg uobičajenog boravišta u obliku predviđenom pravom te države članice stoga ne bi smjele biti formalno valjane za potrebe ove Uredbe. Ni pismena o pokretanju pravnog postupka ne bi se trebala smatrati izjavama za potrebe ove Uredbe.”

5. U skladu s člankom 13. Uredbe br. 650/2012, naslovljenim „Prihvat ili odricanje od nasljedstva, legata ili nužnog dijela”:

„Osim suda koji ima nadležnost odlučivati o nasljeđivanju prema ovoj Uredbi, sudovi države članice uobičajenog boravišta bilo koje osobe koja, po pravu mjerodavnom za nasljeđivanje smije pred sudom dati izjavu o prihvatu ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela, ili izjavu

kojom se želi ograničiti odgovornost dotične osobe za obveze iz nasljedstva, imaju nadležnost primati takve izjave ako se po pravu te države članice takve izjave smiju davati pred sudom.”

6. Člankom 23. Uredbe br. 650/2012, naslovljenim „Područje primjene mjerodavnog prava”, među ostalim se određuje:

„1. Pravo određeno prema članku 21. ili članku 22. uređuje nasljeđivanje u cijelosti.

2. To pravo posebno uređuje:

[...]

(e) prijenos na nasljednike i, ovisno o slučaju, na legatаре imovine, prava i obveza koji čine ostavinu, uključujući uvjete i učinke prihvata i odricanja od nasljedstva ili legata; [...].”

7. Prema članku 28. Uredbe br. 650/2012, naslovljenom „Valjanost oblika izjave o prihvatu ili odricanju”:

„Izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva, legata ili nužnog dijela ili izjava kojom se želi ograničiti odgovornost osobe koja daje izjavu, valjana je u pogledu oblika ako ispunjava zahtjeve:

(a) prava mjerodavnog za nasljeđivanje u skladu s člankom 21. ili člankom 22.; ili

(b) prava države u kojoj osoba koja daje izjavu ima svoje uobičajeno boravište.”

B. Njemačko pravo

8. U skladu s odredbama Bürgerliches Gesetzbuch (Građanski zakonik, u daljnjem tekstu: BGB):

„Članak 1942. Prijenos i odricanje od nasljedstva

1. Nasljedstvo se prenosi na određenog nasljednika uz pridržaj prava na odbijanje nasljedstva (prijenos nasljedstva) [...].

Članak 1943. Prihvat i odricanje od nasljedstva

Nasljednik se ne može odreći nasljedstva ako ga je prihvatio ili je istekao rok za odricanje od nasljedstva; nakon isteka roka nasljedstvo se smatra prihvaćenim.

Članak 1944. Rok za odricanje od nasljedstva

1. Od nasljedstva se može odreći samo u roku od šest tjedana.

2. Rok počinje teći u trenutku u kojem nasljednik sazna za postojanje i temelj svojeg nasljednog prava.

3. Rok iznosi šest mjeseci ako je nasljednikovo posljednje mjesto boravišta bilo isključivo u inozemstvu ili ako je nasljednik u trenutku početka protoka roka boravio u inozemstvu.

Članak 1945. Oblik odricanja od nasljedstva

1. Odricanje od nasljedstva izvršava se davanjem izjave ostavinskom sudu; izjava se daje na zapisnik ili u javno ovjerenom obliku.”

9. Članak 184. Gerichtsverfassungsgesetz (Zakon o ustrojstvu sudova) u verziji od 9. svibnja 1975.⁴ propisuje:

„Službeni jezik suda je njemački [...]”

III. Činjenice, glavni postupak i prethodna pitanja

10. Ostavitelj W. N. preminuo je 21. svibnja 2018. u Bremenu (Njemačka). Podnositeljica zahtjeva u glavnom postupku E. G. (u daljnjem tekstu: podnositeljica zahtjeva E. G.) ostaviteljeva je udovica, a sudionici u glavnom postupku T. N. i N. N. (u daljnjem tekstu: sudionici u postupku T. N. i N. N., sudionici u postupku) potomci su ranije preminulog ostaviteljeva brata.

11. Podnositeljica zahtjeva E. G. zatražila je javnobilježničkom ispravom od 21. siječnja 2019. da joj se izda potvrda o nasljeđivanju (Erbschein) kojom se utvrđuje da je ona naslijedila 3/4 ostavine, a sudionici u postupku T. N. i N. N. 1/8 ostavine svaki.

12. Dopisom od 19. lipnja 2019. Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu, Njemačka), kao sud nadležan za nasljeđivanje u tom predmetu, obavijestio je sudionike u postupku T. N. i N. N. o podnesenom zahtjevu za izdavanje potvrde o nasljeđivanju i zatražio da mu se dostave određene isprave.

13. Sudionici u postupku T. N. i N. N. dali su 13. rujna 2019. pred rechtbankom Den Haag (Sud u Haagu, Nizozemska) izjavu o odricanju od ostaviteljeva nasljedstva koja je 30. rujna 2019. upisana u tamošnji ostavinski upisnik.

14. Nakon što je podnositeljica zahtjeva E. G. dostavila potrebne isprave, Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu) dopisom od 22. studenoga 2019. sudionicima u postupku T. N. i N. N. poslao je zahtjev i pozvao ih da iznesu svoje stajalište.

15. Dopisom od 13. prosinca 2019. sastavljenim na nizozemskom jeziku sudionici u postupku T. N. i N. N. podnijeli su Amtsgerichtu Bremen (Općinski sud u Bremenu) preslike isprava koje je izdao rechtbank Den Haag (Sud u Haagu) u vezi s njihovim davanjem izjava o odricanju od nasljedstva.

16. Dopisom od 3. siječnja 2020. Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu) obavijestio je sudionike u postupku T. N. i N. N. da se njihovi dopisi i isprave ne mogu obraditi jer nisu prevedeni na njemački jezik.

17. Dopisom od 15. siječnja 2020. sastavljenim na njemačkom jeziku sudionik u postupku N. N. odgovorio je Amtsgerichtu Bremen (Općinski sud u Bremenu) i obavijestio ga da se odrekao nasljedstva te da je izjava o odricanju od nasljedstva, u skladu s pravom Unije, upisana u sudski registar na nizozemskom jeziku i da je stoga nije potrebno prevoditi. Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu) u odgovoru je istaknuo da nedostaje prijevod isprava i rokove koji se primjenjuju u pogledu odricanja.

⁴ BGBl. I, str. 1077.

18. Rješenjem od 27. veljače 2020. Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu) utvrdio je činjenice potrebne za donošenje rješenja o nasljeđivanju u skladu s člankom 352.e stavkom 1. Gesetza über das Verfahren in Familiensachen und in den Angelegenheiten der freiwilligen Gerichtsbarkeit (Zakon o postupku u obiteljskim stvarima i o dobrovoljnoj sudskoj nadležnosti) od 17. prosinca 2008.⁵. Presudio je da su sudionici u postupku T. N. i N. N. također naslijedili ostaviteljevu imovinu.

19. Dopisom od 19. ožujka 2020. sudionici u postupku protiv tog su rješenja podnijeli žalbu. Tražili su produljenje roka za podnošenje dodatnih dokaza. Dana 30. srpnja 2020. podnijeli su preslike u boji isprava koje je izdao rechtbank Den Haag (Sud u Haagu) i njihov prijevod na njemački jezik. Zatim su 17. kolovoza 2020. podnijeli izvornike isprava.

20. Rješenjem od 2. rujna 2020. Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu) prosljedio je predmet na odlučivanje Hanseatisches Oberlandesgerichtu in Bremen (Hanseatski visoki zemaljski sud u Bremenu, Njemačka) (sud koji je uputio zahtjev). Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu) u obrazloženju je naveo da su sudionici u postupku T. N. i N. N. postali ostaviteljevi (su)nasljednici jer su propustili rok za odricanje od nasljedstva. Da bi izjava o odricanju od nasljedstva bila valjana nije dostatno puko upućivanje na odricanje od nasljedstva pred nizozemskim sudom, kao ni dostava preslika isprava. Izjava postaje valjana tek nakon što ostavinski sud primi izvornike isprava. Oni su sudu dostavljeni tek nakon isteka šestomjesečnog roka za odricanje od nasljedstva.

21. Sud koji je uputio zahtjev ističe da postoji spor u pogledu valjanosti izjave o odricanju od nasljedstva koja je dana pred sudom države članice različite od one u kojoj se nalazi ostavinski sud. Prema jednom stajalištu, već samo davanje izjave o odricanju od nasljedstva pred sudom uobičajenog boravišta osobe koja daje tu izjavu dovodi do valjanosti odricanja pred ostavinskim sudom, odnosno do takozvane supstitucije. U skladu sa suprotnim stajalištem, za valjanost se zahtijeva da se izjava u odgovarajućem obliku prosljedi ostavinskom sudu ili da ga se o njoj u svakom slučaju obavijesti. To se drugo stajalište može temeljiti na uvodnoj izjavi 32. Uredbe iz koje se može zaključiti da je zakonodavac polazio od toga da izjava o odricanju od nasljedstva, koju osoba koja daje izjavu da sudu svojeg uobičajenog boravišta, proizvodi pravne učinke tek nakon što se o njoj obavijesti ostavinski sud. U prilog tomu osobito ide činjenica da se u članku 13. Uredbe br. 650/2012, za razliku od odredbe njemačkog prava, ne predviđa obveza suda uobičajenog boravišta osobe koja daje izjavu da o primitku izjave o odricanju od nasljedstva obavijesti ostavinski sud.

22. Sud koji je uputio zahtjev navodi da, ako se prihvati prevladavajuće mišljenje u pravnoj teoriji kojim se pretpostavlja supstitucija izjave o odricanju od nasljedstva, ta izjava o odricanju od nasljedstva postala bi valjana već u trenutku njezina davanja rechtbanku Den Haag (Sud u Haagu) 13. rujna 2019. Poštovao bi se zakonski rok iz članka 1944. stavka 3. BGB-a, a sudionici u postupku ne bi postali nasljednici. Suprotno tomu, ako se na temelju uvodne izjave 32. Uredbe br. 650/2012 pretpostavi da nije riječ o potpunoj supstituciji, pitanje valjanosti odricanja moglo bi ovisiti i o tome kad je ostavinski sud postao svjestan da je takva izjava dana. Međutim, tada se postavlja pitanje koji se formalni zahtjevi moraju ispuniti da bi odricanje od nasljedstva bilo valjano, uključujući: je li dovoljno samo obavijestiti ostavinski sud, eventualno mu podnijeti obične preslike isprava, eventualno također dostaviti podatke na službenom jeziku ostavinskog suda ili pak treba podnijeti i izvornike isprava s pripadajućim ovjerenim prijevozom na službeni jezik ostavinskog suda.

⁵ BGBl. I, str. 2586.

23. U tim je okolnostima Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu, Njemačka) odlučio prekinuti postupak i od Suda zatražiti tumačenje članaka 13. i 28. Uredbe br. 650/2012 upućivanjem sljedećih prethodnih pitanja:

- „1. Zamjenjuje li izjava o odricanju koju je nasljednik dao sudu države članice nadležnom za područje njegova uobičajenog boravišta, u skladu s formalnim zahtjevima koji se tamo primjenjuju, izjavu o odricanju koju treba podnijeti sudu druge države članice koji je nadležan za odlučivanje o nasljeđivanju, na način da se ta izjava u trenutku podnošenja smatra valjana danom (supstitucija)?
2. U slučaju niječnog odgovora na prvo pitanje:
je li osim izjave u skladu s formalnim zahtjevima, koja se podnosi sudu nadležnom za područje uobičajenog boravišta podnositelja izjave o odricanju, za valjanost izjave o odricanju potrebno da podnositelj o danoj izjavi obavijesti sud nadležan za odlučivanje o nasljeđivanju?
3. U slučaju niječnog odgovora na prvo pitanje i potvrdnog odgovora na drugo pitanje:
 - (a) Je li, radi valjanosti izjave o odricanju, osobito radi poštovanja rokova za podnošenje te izjave koji vrijede na području nadležnosti suda nadležnog za odlučivanje o nasljeđivanju, potrebno da se obraćanje tom sudu izvrši na službenom jeziku njegova područja nadležnosti?
 - (b) Je li, radi valjanosti izjave o odricanju, osobito radi poštovanja rokova za podnošenje te izjave koji vrijede na području nadležnosti suda nadležnog za odlučivanje o nasljeđivanju, potrebno da sud uobičajenog boravišta podnositelja izjave o odricanju tom sudu dostavi izvornike isprava o odricanju i pripadajući prijevod?”

24. U prethodnom postupku pred Sudom španjolska i talijanska vlada te Europska komisija podnijele su pisana očitovanja. Rasprava nije održana.

IV. Analiza

A. Prethodna pitanja

25. Kao što to proizlazi iz pisanih očitovanja koja su podnijele španjolska i talijanska vlada te Europska komisija, prethodna pitanja suda koji je uputio zahtjev mogu se različito tumačiti.

26. Čini se da ih španjolska vlada tumači na način da se ne odnose samo na valjanost same izjave o odricanju od nasljedstva, nego i na njezine određene učinke u postupku pred sudom koji odlučuje o nasljeđivanju; naime, ta izjava, čak i ako je valjana, neće proizvoditi učinke ako sud koji odlučuje o nasljeđivanju nije pravodobno i u odgovarajućem obliku obaviješten o njoj.

27. Talijanska vlada smatra da se pitanja suda koji je uputio zahtjev odnose na formalnu valjanost izjave o odricanju od nasljedstva ili, preciznije, je li ona valjana ako nije sastavljena na službenom jeziku mjesta gdje je pokrenut postupak o nasljeđivanju.

28. Komisija pak, s obzirom na činjenice u glavnom postupku, prvo i drugo pitanje suda koji je uputio zahtjev tumači na način da se ona odnose na to treba li, u situaciji u kojoj je pravom mjerodavnim za nasljeđivanje utvrđen rok za davanje izjave o odricanju od nasljedstva, smatrati da se taj rok poštuje na dan davanja izjave pred sudom koji je nadležan na temelju članka 13. Uredbe br. 650/2012 ili pak na dan kada sud koji ima opću nadležnost za odlučivanje o nasljeđivanju obaviješten o davanju te izjave.

29. U okviru postupka iz članka 267. trećeg stavka UFEU-a, na Sudu je da u pogledu tumačenja odredbi prava Unije odgovori na način koji će biti koristan sudu koji je uputio zahtjev u predmetu u kojem je taj sud uputio zahtjev za prethodnu odluku.

30. Iz obrazloženja prethodnog pitanja proizlazi da ishod postupka pred sudom koji je uputio zahtjev ovisi o utvrđenju toga jesu li sudionici u postupku poštovali rok za odricanje od nasljedstva predviđen pravom mjerodavnim za nasljeđivanje: (a) već od trenutka davanja izjave o odricanju od nasljedstva pred rechtbankom Den Haag (Sud u Haagu); (b) tek od trenutka kada su o danim izjavama obavijestili Nachlassgericht Bremen (Ostavinski sud u Bremenu, Njemačka); (c) tek od trenutka kada su potonjem sudu dostavili kopije isprava kojima se potvrđuje davanje izjava ili (d) tek od trenutka kada su potonjem sudu dostavili izvornike tih isprava s pripadajućim prijevodom na njemački jezik. Sud koji je uputio zahtjev pravno pitanje koje je predmet zahtjeva za prethodnu odluku kvalificira kao problem valjanosti izjave o odricanju od nasljedstva i polazi od pretpostavke da je ključ za rješavanje tog pitanja u tumačenju odredbi članka 13. i članka 28. točke (b) Uredbe br. 650/2012 te u donošenju odluke o tome dolazi li do supstitucije u slučaju iz članka 13. te uredbe.

31. Osim toga, valja istaknuti da je, na tragu onoga što je navela Komisija, prema njemačkom pravu izjava o odricanju od nasljedstva izjava volje koju adresat mora prihvatiti (ona je „*empfangsbedürftig*” ili „*amtsempfangsbedürftig*”). Stoga se čini da se u njemačkoj pravnoj teoriji smatra da se ta izjava, kako bi bila valjana, treba podnijeti ostavinskom sudu u zakonom propisanom roku⁶, odnosno sudu u mjestu boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti, a zahtjev njezina podnošenja ostavinskom sudu kvalificira se kao uvjet materijalne, a ne formalne valjanosti te pravne radnje⁷.

32. U tom kontekstu tumačim prethodna pitanja. Stoga smatram da se ona ne odnose na način dokazivanja u bilo kojem sudskom postupku činjenice davanja valjane izjave o odricanju od nasljedstva⁸. Razumijem ih na način da se odnose na valjanost izjave o odricanju od nasljedstva koju je nasljednik dao pred sudom države članice nadležnom za područje njegova uobičajenog

⁶ D. W. Najdecki, BGB § 1945 Form der Ausschlagung, u: W. Burandt, D. Rojahn (ur.), *Erbrecht*, 3. Aufl., C. H. Beck, München, 2019., Nb. 2; J. Heinemann, BGB § 1945 Form der Ausschlagung, u: *beck-online.GROSSKOMMENTAR*, C. H. Beck, München, pristupljeno 15. srpnja 2021., Nb. 10.

⁷ Vidjeti na primjer A. Dutta, EuErbVO Artikel 28 Formgültigkeit einer Annahme- oder Ausschlagungserklärung, u: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 8. Aufl., C. H. Beck, München, 2020., Nb. 5; J. P. Schmidt, EuErbVO Artikel 28 Formgültigkeit einer Annahme- oder Ausschlagungserklärung, u: A. Dutta, J. Weber (Hrsg.), *Internationales Erbrecht*, 2. Aufl. C. H. Beck, München, 2021., Nb. 16. Kako bih naglasio gornju specifičnost, u daljnjem dijelu mišljenja, pozivajući se na zahtjev iz njemačkog prava, naznačit ću da je riječ o izjavi o odbijanju nasljedstva podnesenoj sudu (u skladu s člankom 1945. BGB-a), a ne pred sudom (u skladu s tekstom članka 13. Uredbe br. 650/2012).

⁸ To ću pitanje razmotriti u dijelu D ove analize.

boravišta u situaciji u kojoj se pravom mjerodavnim za nasljeđivanje predviđa da je uvjet za materijalnu valjanost te izjave njezino pravodobno podnošenje ostavinskom sudu, odnosno sudu u mjestu boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti⁹.

33. Na temelju toga što je sud koji je uputio zahtjev supstituciju postavio u središte prvog pitanja zaključujem da taj sud polazi od pretpostavke da zahtjev podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu predviđen njemačkim pravom nije zahtjev u pogledu formalne valjanosti izjave u smislu članka 28. Uredbe br. 650/2012. Međutim, pitanje eventualne supstitucije bit će opravdano samo ako se ta pretpostavka potvrdi. Naime, kao prvo, treba ispitati je li taj zahtjev uvjet za formalnu ili materijalnu valjanost te radnje¹⁰.

34. S obzirom na prethodno navedeno, predlažem Sudu da preoblikuje pitanja i da najprije utvrdi treba li odredbe članaka 13. i 28. Uredbe br. 650/2012 tumačiti na način da zahtjev podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu, odnosno sudu u mjestu boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti, koji proizlazi iz prava mjerodavnog za nasljeđivanje treba kvalificirati kao uvjet formalne valjanosti te izjave u smislu članka 28. Uredbe br. 650/2012.

B. Općenito o valjanosti izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva na temelju Uredbe br. 650/2012

1. Izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva

35. Već je odavno primijećeno da se svi pravni sustavi svijeta slažu u pogledu toga da nasljednik može biti osoba koja je nadživjela ostavitelja, međutim, time prestaje usklađenost stajališta u pogledu nasljeđivanja¹¹. Stoga treba biti oprezan prilikom definiranja pojmova prava Unije u području nasljednog prava koje zakonodavac Unije nije izričito definirao. Takav je i pojam prihvata i odricanje od nasljedstva.

36. Nasljednikova izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva u načelu je jednostrana pravna radnja na temelju koje osoba koja ima određeno pravo na ime nasljeđivanja po ostavitelju odlučuje hoće li ili neće postati nositelj prava i obveza koja joj pripadaju na ime nasljeđivanja te eventualno hoće li postati nositelj tih prava uz ograničenje odgovornosti za ostaviteljeve obveze¹².

37. Budući da su te izjave važne ne samo osobama koje su stekle određena prava kao posljedica otvaranja nasljedstva, nego i ostaviteljevima vjerovnicima, u nekim se pravnim porecima predviđaju određeni zahtjevi u pogledu valjanosti tih izjava. Razlozi pravne sigurnosti i zaštite vjerovnika ponajprije opravdavaju utvrđivanje zakonskog roka u kojem nasljednici mogu dati te

⁹ Pritom se čini da se u pravnom uređenju koje se primjenjuje na glavni postupak izjava o odricanju od nasljedstva mogla podnijeti ne samo ostavinskom sudu koji je mjesno nadležan s obzirom na posljednje uobičajeno boravište ostavitelja u Njemačkoj, nego i sudu nadležnom za područje uobičajenog boravišta osobe koja daje izjavu u Njemačkoj. Potonji bi sud, međutim, bio dužan tu izjavu prosljediti mjesno nadležnom sudu za uobičajeno boravište ostavitelja u trenutku njegove smrti. Vidjeti u tom pogledu članak 344. stavak 7. Zakona o postupku u obiteljskim stvarima i o dobrovoljnoj sudskoj nadležnosti.

¹⁰ Usporediti P. Lagarde, Article 28, u: U. Bergquist, D. Damascelli, R. Frimston, P. Lagarde, F. Odersky, B. Reinhartz, *Commentaire du règlement européen sur les successions*, Dalloz, Pariz, 2015., t. 4., str. 140.

¹¹ W. Ludwiczak, *Międzynarodowe prawo prywatne*, izd. 5, Ars boni et aequi, Poznań 1996., str. 280.

¹² U pravnoj teoriji na francuskom jeziku pravo koje se naziva „*option de l'héritier*”. Vidjeti P. Wautelet, Article 28. – Validité quant à la forme de la déclaration concernant l'acceptation ou la renonciation, u: A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des successions*, 2ème éd., Bruylant, Bruxelles, 2016., t. 5., str. 478.

izjave; nedavanje izjava u tom roku uglavnom dovodi do konačnog stjecanja nasljedstva. Oni također idu u prilog uvođenju posebnih zahtjeva u pogledu oblika tih izjava, uključujući sudjelovanje suda ili javnog bilježnika.

38. Prethodna pitanja suda koji je uputio zahtjev odnose se na izjave o odricanju od nasljedstva podnesene sudu nadležnom na temelju članka 13. Uredbe br. 650/2012 na koje se također primjenjuje članak 28. te uredbe. Smatram da se treba složiti sa stajalištima iznesenima u pravnoj teoriji prema kojima odredbe članka 13. Uredbe br. 650/2012 treba tumačiti na način da se primjenjuju samo na izjave koje se podnose nakon otvaranja nasljedstva¹³ i da se ne primjenjuju kada je za stvaranje određenih pravnih učinaka predviđenih pravom mjerodavnim za nasljeđivanje potrebno da sud poduzme radnje koje nadilaze samo prihvatanje izjave, poput donošenja odluke ili pokretanje drugog postupka¹⁴.

39. Stoga treba smatrati da se članak 13. Uredbe br. 650/2012 primjenjuje na izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva na temelju kojih osoba koja ima određeno pravo na nasljedstvo, u skladu s pravom mjerodavnim za nasljeđivanje, svojom jednostranom izjavom volje, koja ne zahtjeva da je potvrdi sud ni da se pokrene daljnji postupak, konačno¹⁵ postaje, odnosno konačno se odriče toga da postane, nositelj prava i obveza koja joj pripadaju na ime nasljeđivanja te eventualno postaje nositelj tih prava uz ograničenje odgovornosti za ostaviteljeve obveze.

2. Valjanost izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva

40. Ispunjenje uvjeta potrebnih za stvaranje učinaka navedenih u prethodnoj točki može se različito kvalificirati u različitim pravnim porecima. Može se raspravljati o tome je li radnja usmjerena na postizanje tih učinaka izvršena, je li valjana ili djelotvorna. Kako bi se izbjegle terminološke nejasnoće, u nastavku ću koristiti pojam valjanost. Smatrat ću da se pojam valjanost izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva odnosi na ispunjenje uvjeta predviđenih pravom mjerodavnim za nasljeđivanje za stvaranje učinaka iz točke 39. ovog mišljenja jednostranom izjavom volje u obliku konačnog stjecanja ili konačnog odricanja od prava i obveza koja proizlaze iz nasljeđivanja te eventualno stjecanja prava uz ograničenje odgovornosti za ostaviteljeve obveze.

41. Ti uvjeti uključuju zahtjev predviđen njemačkim pravom da se izjava o odricanju od nasljedstva podnese ostavinskom sudu.

42. Među uvjetima valjanosti izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva moguće je razlikovati uvjete materijalne valjanosti predviđene nasljednim pravom i uvjete formalne valjanosti. Što se tiče uvjeta materijalne valjanosti, ovdje je riječ samo o onima koji su predviđeni odredbama nasljednog prava, a ne o onima koji podliježu drugim propisima, na primjer osobnom statutu¹⁶.

¹³ Vidjeti na primjer P. Wautelet, Article 13. – Acceptation de la succession, d'un legs ou d'une réserve héréditaire, ou renonciation à ceux-ci, u: A. Bonomi, P. Wautelet, *Le droit européen des successions*, 2ème éd., Bruylant, Bruxelles, 2016., t. 3., str. 258.; E. Lein, EuErbVO Artikel 13 Annahme oder Ausschlagung der Erbschaft, eines Vermächtnisses oder eines Pflichtteils, u: A. Dutta, J. Weber (Hrsg.), *Internationales Erbrecht*, Aufl. 2., C. H. Beck, München, 2021., Nb. 9.

¹⁴ Vidjeti na primjer P. Wautelet, Artikel 13 [...], *op. cit.*, str. 258. do 259.; E. Lein, EuErbVO Art. 13 [...], *op. cit.*, Nb. 5. To potvrđuje i uvodna izjava 33. Uredbe br. 650/2012.

¹⁵ Ne dovodeći u pitanje eventualnu mogućnost oslobođenja od učinaka davanja izjave, ako je ona predviđena pravom mjerodavnim za nasljeđivanje.

¹⁶ Na primjer valjanost radnje koja ovisi o dobi osobe koja daje izjavu.

43. Ako je materijalna i formalna valjanost određena istim pravnim poretom, razmatranje toga koji su uvjeti te izjave uvjeti materijalne, a koji formalne valjanosti nije od velikog praktičnog značaja. Drukčije je kada u činjeničnom stanju postoji strani element i važećim se pravilima o sukobu međunarodnog privatnog prava predviđa da se uvjeti materijalne valjanosti i uvjeti formalne valjanosti te pravne radnje određuju različitim pravnim porecima (statutima).

44. Ako se materijalna valjanost izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva podvrgne jednom statutu (propisima o nasljeđivanju), a njezina formalna valjanost drugom statutu (propisima o obliku), izvršena pravna radnja bit će valjana ako se ispune uvjeti materijalne valjanosti utvrđeni prvim statutom i uvjeti formalne valjanosti utvrđeni drugim statutom.

3. Alternativni propisi o obliku izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva na temelju Uredbe br. 650/2012

45. U skladu s člankom 23. stavkom 1. i člankom 23. stavkom 2. točkom (e) Uredbe br. 650/2012, prijenos ostavine te uvjeti i učinci prihvata ili odricanja od nasljedstva ili legata uređuju se pravom mjerodavnim za nasljeđivanje određenim u skladu s člancima 21. i 22. Uredbe br. 650/2012.

46. Istodobno, u skladu s člankom 28. Uredbe br. 650/2012, izjava o prihvatu ili odricanju od nasljedstva valjana je u pogledu oblika ako ispunjava: (a) zahtjeve prava mjerodavnog za nasljeđivanje (*lex successionis*) ili (b) zahtjeve prava države u kojoj osoba koja daje izjavu ima svoje uobičajeno boravište.

47. Osim toga, člankom 13. Uredbe br. 650/2012 određuje se supsidijarna nadležnost sudova uobičajenog boravišta nasljednika za primanje izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva.

48. Kombinacija članka 23. stavka 1. i članka 23. stavka 2. točke (e) Uredbe br. 650/2012 s jedne strane i članka 13. i članka 28. točke (b) te uredbe s druge strane znači da će se u slučaju izjava koje se daju pred sudovima nadležnima na temelju članka 13. Uredbe br. 650/2012 u načelu morati ocjenjivati njihova materijalna valjanost s obzirom na pravo mjerodavno za nasljeđivanje, kao i njihova formalna valjanost s obzirom na pravo države uobičajenog boravišta nasljednika koje je istodobno pravo suda koji prima njegovu izjavu.

4. Razgraničenje elemenata koji se odnose na materijalnu i formalnu valjanost izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva

49. Određivanje granice između oblika pravne radnje i materijalnopravnog aspekta pravne radnje na temelju međunarodnog privatnog prava nije jednostavno jer pojedinačni pravni poreci imaju različita stajališta o tom pitanju¹⁷.

50. U slučaju pravila međunarodnog privatnog prava usklađenih u pravu Unije, to pitanje treba autonomno riješiti. Naime, prema ustaljenoj sudskoj praksi Suda, iz zahtjeva za ujednačenu primjenu prava Unije, kao i načela jednakosti, proizlazi da se izrazi iz odredbe prava Unije koja ne sadržava nikakvo izričito upućivanje na pravo država članica radi utvrđivanja njezina smisla i

¹⁷ W. Ludwiczak, *op. cit.*, str. 175.

dosega moraju u pravilu autonomno i ujednačeno tumačiti u cijeloj Europskoj uniji, uzimajući u obzir ne samo tekst te odredbe nego i njezin kontekst i cilj koji se želi postići propisom o kojem je riječ¹⁸.

51. Stoga, u nedostatku izričitog upućivanja na pravo države članice potrebno je autonomno kvalificirati i ujednačeno utvrditi opseg elemenata koji se odnose na materijalnu valjanost i onih koji se odnose na formalnu valjanost određene pravne radnje¹⁹. Kvalifikacija koja se provodi prema pravu mjerodavnom za nasljeđivanje – kao u ovom zahtjevu za prethodnu odluku, prema njemačkom pravu – ovdje nije relevantna.

52. Eventualno utvrđenje da se određeni uvjet valjanosti odnosi na oblik radnje automatski dovodi do njegova isključenja iz skupine uvjeta materijalne valjanosti. Naime, isti se element ne može istodobno ocjenjivati s obzirom na dva različita statuta (u ovom slučaju propisâ o nasljeđivanju i propisâ o obliku).

C. Zahtjev podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu kao uvjet njezine valjanosti

1. Područje primjene ovog mišljenja

53. Područje primjene ovog mišljenja određeno je područjem primjene prethodnih pitanja suda koji je uputio zahtjev i predmetom glavnog postupka. Granice pravne poteškoće koja je predmet mišljenja određene su dvama pitanjima: vrstom dane izjave i uvjetom njezine valjanosti predviđenim njemačkim pravom. Konkretno, prethodna pitanja suda koji je uputio zahtjev odnose se na izjavu o odricanju od nasljedstva koju su dali nasljednici i na uvjet valjanosti izjave o odricanju od nasljedstva koji proizlazi iz njemačkog prava, a to je podnošenje te izjave u zakonskom roku ostavinskom sudu, odnosno sudu u mjestu boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti.

54. U nastavku analize stoga ću se ograničiti na razmatranja u pogledu nasljednikove izjave o odricanju od nasljedstva i uvjeta njezine valjanosti koji proizlazi iz nacionalnog prava i sastoji se od obveze podnošenja izjave ostavinskom sudu²⁰.

55. Odgovor na prethodna pitanja stoga ovisi o autonomnom tumačenju pojma „oblik” koji je zakonodavac upotrijebio u članku 28. Uredbe br. 650/2012, a osobito o utvrđenju toga je li zahtjev podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu uvjet formalne valjanosti te pravne radnje.

56. U Uredbi br. 650/2012 zakonodavac je izričito proveo tu autonomnu kvalifikaciju uvjeta valjanosti u članku 26. stavku 1. i članku 27. stavku 3. u kojima je utvrdio, u pogledu raspolaganja imovinom zbog smrti, koji se elementi tih pravnih radnji odnose na materijalnu, a koji na

¹⁸ Vidjeti presudu od 23. svibnja 2019., WB (C-658/17, EU:C:2019:444, t. 50. i navedena sudska praksa).

¹⁹ Isto tako u pogledu članka 11. Uredbe (EZ) br. 593/2008 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze (Rim I) (SL 2008., L 177, str. 6.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 19., svezak 6., str. 109.) L. D. Loacker, The Rome I Regulation. Article 11. Formal validity, u: G.-P. Calliess, M. Renner (ur.), *Rome Regulations: Commentary*, 3. izd., Wolters Kluwer, Alphen aan den Rijn, 2020., Nb. 29., str. 302.

²⁰ Ne isključujem mogućnost da razmatranja i zaključci u nastavku mogu vrijediti i za druge vrste izjava. Međutim, o tome neću odlučivati u ovom mišljenju.

formalnu valjanost. Međutim, u Uredbi br. 650/2012 ne postoji odredba kojom se određuje koji se elementi odnose na materijalnu, a koji na formalnu valjanost izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva. To je stoga pitanje na koje treba odgovoriti tumačenjem te uredbe.

2. Kvalifikacija zahtjeva podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu kao uvjeta njezine formalne valjanosti

57. Pojam „oblik” pravne radnje u načelu podrazumijeva pravni način na koji određena osoba izražava volju da proizvede pravne učinke, čije nepoštovanje znači da se ti učinci neće proizvesti²¹. Davanje izjave pred sudom način je izražavanja volje osobe koja daje izjavu. Međutim, u pravilu se smatra da sam zahtjev u pogledu dostave izjave adresatu nije formalni element²². To bi bio argument protiv kvalifikacije navedenog zahtjeva njemačkog prava kao uvjeta formalne valjanosti izjave.

58. Polazišna točka za autonomno tumačenje jest tekst odredbe, njezin kontekst i cilj koji se želi postići propisom. Tekst odredbe članka 28. Uredbe br. 650/2012 ne daje jasan odgovor na pitanje o kvalifikaciji navedenog zahtjeva. Međutim, članak 28. te uredbe usko je povezan s njezinim člankom 13., čak i ako njegovo područje primjene nije ograničeno na izjave koje se daju pred sudom nadležnim na temelju potonje odredbe. U odredbi članka 13. Uredbe br. 650/2012 navodi se da je uvjet za nadležnost suda uobičajenog boravišta nasljednika to da se nasljednim pravom koje je na snazi u državi uobičajenog boravišta nasljednika predviđa mogućnost davanja izjave o odricanju od nasljedstva pred sudom. Iz toga proizlazi da je uvjet za nadležnost iz članka 13. Uredbe br. 650/2012 to da usporedno postoje dva pravna poretka u kojima u biti postoji isto rješenje koje se sastoji od toga da se primanje izjava o odricanju od nasljedstva povjerava sudovima.

59. Odredba članka 13. Uredbe br. 650/2012 stoga izričito upućuje, čak i ako to čini samo radi utvrđivanja osnova za nadležnost suda, na pravo države suda uobičajenog boravišta nasljednika. To je pokazatelj da opseg radnji koje se trebaju izvršiti pred sudom treba odrediti s obzirom na pravo države suda uobičajenog boravišta nasljednika. U skladu je s tim i rješenje prihvaćeno u članku 28. Uredbe br. 650/2012 iz kojeg proizlazi da o opsegu radnji koje se moraju izvršiti pred sudom u vezi s davanjem izjave odlučuje pravo mjerodavno za nasljeđivanje ili pravo države suda uobičajenog boravišta nasljednika. Iz toga proizlazi da sve radnje koje treba izvršiti pred sudom moraju biti određene jednim ili drugim pravnim poretkom. Sve te radnje definiraju oblik. U mjeri u kojoj se te radnje odnose na način izražavanja i učvršćivanja nasljednikove namjere da se odrekne nasljedstva, one određuju oblik izjave o odbijanju nasljedstva. Sudjelovanje suda u izvršavanju tih radnji valja tretirati kao element tog oblika.

60. Što se tiče cilja koji se želi postići propisom, on izravno proizlazi iz prvog dijela uvodne izjave 32. Uredbe br. 650/2012. To je pojednostavnjenje položaja nasljednika i legatara omogućivanjem da daju izjave o prihvatu ili odricanju od nasljedstva u obliku koji predviđa pravo države članice njihova uobičajenog boravišta pred sudovima te države članice.

²¹ Vidjeti na primjer Izvješće o Konvenciji o pravu koje se primjenjuje na ugovorne obveze koje su sastavili Mario Giuliano, profesor na Sveučilištu u Milanu, i Paul Lagarde, profesor na Sveučilištu Pariz I (SL 1980., C 282, str. 1.) i napomene o članku 9. te konvencije.

²² Vidjeti L. D. Loacker, *op. cit.*, Nb. 30., str. 303.

61. Zakonodavac Unije je za postizanje tog cilja u članku 13. Uredbe br. 650/2012 utvrdio supsidijarnu nadležnost sudova države uobičajenog boravišta nasljednika za primanje izjava o odricanju od nasljedstva. Nadalje, u članku 28. točki (b) te uredbe utvrdio je da je izjava o odricanju od nasljedstva valjana u pogledu oblika i ako ispunjava zahtjeve prava države u kojoj osoba koja daje izjavu ima svoje uobičajeno boravište²³.

62. U slučaju izjava o odricanju od nasljedstva danih pred sudom nadležnim na temelju članka 13. Uredbe br. 650/2012, odredbom članka 28. točke (b) te uredbe jamči se da posebno pravo kojim raspolaže osoba ovlaštena za davanje izjave predviđeno uvodnom izjavom 32. Uredbe i ostvareno utvrđenjem supsidijarne nadležnosti iz članka 13. te uredbe ne bude iluzorno. Podnošenjem zahtjeva za prihvaćanje izjave o odricanju od nasljedstva sudu države svojeg uobičajenog boravišta nasljednik osigurava da formalna valjanost radnje izvršene pred tim sudom neće biti uvjetovana formalnim zahtjevima za takvu izjavu predviđenima pravom mjerodavnim za nasljeđivanje²⁴.

63. Valja istaknuti posebnu situaciju osoba koje se odriču nasljedstva. Za razliku od prihvata nasljedstva, te osobe načelno ne moraju računati na potrebu izvršavanja dodatnih radnji u budućnosti. Davanjem svoje izjave žele se konačno odreći prava koja im pripadaju na ime nasljeđivanja i osloboditi se obveza koje imaju s tim u vezi. Često je riječ o osobama koje nisu imale kontakt s ostaviteljem tijekom njegova života i stoga ne žele biti njegovi nasljednici te pritom daju prednost svojoj pravnoj sigurnosti (nepostojanje opasnosti od odgovornosti za moguće ostaviteljeve dugove) u odnosu na eventualne materijalne koristi (koje proizlaze iz stjecanja naslijeđene imovine)²⁵.

64. Cilj Uredbe br. 650/2012 u obliku omogućivanja nasljednicima da daju izjave o odricanju od nasljedstva u državi njihova uobičajenog boravišta zahtijeva da te osobe prilikom podnošenja zahtjeva sudu koji je supsidijarno nadležan za primanje njihovih izjava, izvršavanja radnji pred tim sudom, a time i ispunjavanja formalnih zahtjeva predviđenih pravom koje je na snazi u mjestu izvršenja radnji ne moraju zatim poduzimati daljnje radnje pred sudovima drugih država kako bi ta radnja bila valjana.

65. Suprotno tumačenje značilo bi da osoba koja se odriče nasljedstva mora poduzeti niz radnji kako bi se utvrdilo pravo mjerodavno za nasljeđivanje, uključujući utvrđivanje uobičajenog boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti (članak 21. Uredbe br. 650/2012)²⁶, kao i toga je li on izabrao pravo mjerodavno za nasljeđivanje (članak 22. Uredbe br. 650/2012). Nadalje, trebalo bi utvrditi koji je od sudova određene države članice mjesno nadležan za primanje izjave, prevesti relevantne isprave na službeni jezik ostavinskog suda i proslijediti ih tom sudu. Sve te radnje

²³ U tom pogledu ističem da se članak 28. Uredbe br. 650/2012 ne primjenjuje samo na izjave koje se daju pred sudom nadležnim u skladu s člankom 13. te uredbe.

²⁴ U načelu, do neispunjavanja formalnih uvjeta moglo bi doći samo ako sud nadležan na temelju članka 13. Uredbe br. 650/2012 povrijedi vlastita postupovna pravila.

²⁵ Naravno, razlozi mogu biti različiti, uključujući posve moralne naravi kao što je primjerice uvjerenje da ostavina u cijelosti treba pripasti drugom nasljedniku.

²⁶ Što uopće ne mora biti očito čak ni onim nasljednicima koji bolje poznaju ostavitelja. Dovoljno je istaknuti razrađenu uvodnu izjavu 23. Uredbe br. 650/2012 koja se odnosi na tumačenje pojma uobičajenog boravišta, prema kojoj radi utvrđivanja uobičajenog boravišta, tijelo koje se bavi nasljeđivanjem trebalo bi izvršiti ukupnu procjenu životnih okolnosti umrlog tijekom posljednjih godina njegovog života i u trenutku smrti, uzimajući u obzir sve relevantne činjenične elemente, posebno trajanje i stalnost prisutnosti umrlog u dotičnoj državi te uvjete i razloge za tu prisutnost. Tako utvrđeno uobičajeno boravište trebalo bi imati blisku i stabilnu vezu s dotičnom državom, uzimajući u obzir konkretne ciljeve te Uredbe.

trebalo bi izvršiti prije isteka roka koji proizlazi iz prava mjerodavnog za nasljeđivanje. Takvo bi opterećenje bilo potpuno neproporcionalno u slučaju osobe koja ne želi naslijediti ostaviteljevu imovinu, neovisno o tome koje je pravo mjerodavno za nasljeđivanje²⁷.

66. Nemoguće je ne složiti se s Komisijom da bi, s obzirom na ograničenu nadležnost suda iz članka 13. Uredbe br. 650/2012, utvrđenje da davanje izjave pred njim nije dostatno, značilo da članak 13. Uredbe br. 650/2012 uopće ne bi bio koristan za nasljednike. Naprotiv, čini se da bi korištenje mogućnosti koja se u toj odredbi predviđa produžilo vrijeme potrebno nasljedniku koji se odriče nasljedstva da riješi nasljeđivanje, umjesto da ga skрати. Čak postoji opasnost da bi članak 13. Uredbe br. 650/2012 nasljednika doveo do pogrešnog zaključka u pogledu valjanosti radnji izvršenih pred sudom uobičajenog boravišta i time ga izložio šteti. Posljedično, ne samo da se ne bi postigli ciljevi Uredbe br. 650/2012 navedeni u njezinim uvodnim izjavama 7. i 32., nego bi se dogodilo upravo suprotno: Ta bi uredba doprinijela povećanju nesigurnosti u pogledu pravne situacije nasljednika.

67. S obzirom na cilj zakonodavca Unije, a to je pojednostavnjenje položaja nasljednika, treba smatrati da iz toga što se člankom 13. Uredbe br. 650/2012 sudovima uobičajenog boravišta nasljednika dodjeljuje supsidijarna nadležnost proizlazi da taj nasljednik mora imati mogućnost konačno se odreći prava koja mu pripadaju na ime nasljeđivanja izvršavanjem radnje isključivo pred sudom svojeg uobičajenog boravišta. Stoga uvjet za postizanje učinka u obliku odricanja od prava kojima nasljednik raspolaže na ime nasljeđivanja ne može biti to da on mora poduzimati daljnje radnje pred sudom druge države članice.

68. Navedene okolnosti idu u prilog tome da zahtjev podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu predviđen pravom mjerodavnim za nasljeđivanje treba kvalificirati kao uvjet valjanosti te izjave u pogledu oblika. To se zahtijeva korisnim učinkom (*effet utile*) odredbi kojima se predviđa mogućnost davanja izjava o odricanju od nasljedstva pred sudom uobičajenog boravišta nasljednika²⁸.

69. U takvim okolnostima rok za podnošenje izjave o odricanju od nasljedstva utvrđen pravom mjerodavnim za nasljeđivanje poštuje se ako se prije njegova isteka pred sudom uobičajenog boravišta nasljednika izvrše sve radnje koje se moraju izvršiti pred tim sudom u skladu pravom te države kako bi se izjava smatrala podnesenom. Za poštovanje tog roka ne treba podnijeti izjavu ostavinskom sudu koji se nalazi u drugoj državi članici ako taj zahtjev proizlazi samo iz prava mjerodavnog za nasljeđivanje.

3. Značenje uvodne izjave 32. Uredbe br. 650/2012

70. U tom kontekstu postoji dvojba, na kojoj se uostalom temelji pitanje suda koji je uputio zahtjev, u pogledu tumačenja posljednje rečenice uvodne izjave 32. Uredbe br. 650/2012. Iz nje izravno proizlazi da bi osobe koje daju izjavu o prihvatu ili odricanju od nasljedstva u državi

²⁷ Naravno, o tome postoji li mogućnost odricanja od nasljedstva u smislu članka 13. i 28. Uredbe br. 650/2012 odlučuje pravo mjerodavno za nasljeđivanje. Stoga čak i osoba koja se odriče nasljedstva mora imati određene pretpostavke o tome koje je pravo mjerodavno za nasljeđivanje po ostavitelju. Kao i zbog toga što pretpostavka supsidijarne nadležnosti iz članka 13. Uredbe br. 650/2012 predstavlja mogućnost davanja izjave o odricanju od nasljedstva pred sudom koja proizlazi iz prava mjerodavnog za nasljeđivanje. Međutim, o valjanosti izjave dane pred sudom neće odlučivati je li uvjerenje osobe koja daje izjavu bilo opravdano, nego predviđa li se pravom koje je konačno utvrđeno kao mjerodavno za nasljeđivanje mogućnost odricanja od nasljedstva davanjem izjave pred sudom. Osim toga, u slučaju izjave o odricanju od nasljedstva vrlo je vjerojatno da izjava određenog sadržaja može proizvesti isti učinak u različitim pravnim porecima.

²⁸ Vidjeti moje mišljenje u predmetu Mahnkopf (C-558/16, EU:C:2017:965, t. 114.).

članici svojeg uobičajenog boravišta trebale same obavijestiti sud ili tijelo koje se bavi ili će se baviti nasljeđivanjem o postojanju takvih izjava u roku koji je određen pravom mjerodavnim za nasljeđivanje.

71. Značenje posljednje rečenice uvodne izjave 32. Uredbe br. 650/2012 sporno je u pravnoj teoriji. Navodi se da se odredbama te uredbe, uključujući osobito njezine članke 13. i 28. ne predviđa obveza obavješćavanja sudova u drugoj državi članici o davanju izjave o odricanju od nasljedstva, kao ni obveza prosljeđivanja tih izjava. Ta obveza, osobito ako bi njezino izvršenje trebalo biti uvjet za valjanost izjave, ne može proizlaziti iz same uvodne izjave uredbe²⁹.

72. Doista, uvodne izjave uredbe same po sebi nisu izvor prava i obveza za pojedince³⁰. Imaju ključnu ulogu u postupku tumačenja odredbi iz normativnog dijela, s obzirom na to da se u njima navode ciljevi zakonodavca te, u kratkim crtama, mjere za njihovu provedbu. Međutim, mjere se kao takve utvrđuju u normativnom dijelu uredbe.

73. To što obveza obavješćavanja suda o kojoj je riječ u posljednjoj rečenici uvodne izjave 32. Uredbe br. 650/2012 nije izričito navedena u normativnom dijelu Uredbe ne znači međutim da ona ne postoji. Odredba članka 28. Uredbe br. 650/2012 nalazi se u Poglavlju III. te uredbe naslovljenom „Mjerodavno pravo” koje sadržava pravila o sukobu zakona. U skladu s člankom 23. stavkom 1. i člankom 23. stavkom 2. točkom (e) te uredbe, prijenos ostavine, uvjeti i učinci prihvata ili odricanja od nasljedstva ili legata uređuju se pravom mjerodavnim za nasljeđivanje određenim u skladu s člancima 21. i 22. Uredbe br. 650/2012. Materijalna valjanost izjave o odricanju od nasljedstva stoga podliježe pravu mjerodavnom za nasljeđivanje. Kad bi u tom pravu obveza obavješćavanja ostavinskog suda o davanju izjave bila uvjet za materijalnu valjanost izjave, moglo bi se tvrditi da se posljednja rečenica uvodne izjave 32. odnosi na obvezu koja proizlazi iz prava mjerodavnog za nasljeđivanje navedenog u člancima 21. i 22. Uredbe br. 650/2012. To bi bio slučaj kad bi se primijenila kvalifikacija oblika izjave o odricanju od nasljedstva prema njemačkom pravu – izvor obveze tada bi bio članak 21. Uredbe br. 650/2012 u vezi s člankom 1945. BGB-a³¹.

74. Međutim, primjena te kvalifikacije, kao što to proizlazi iz ovog mišljenja, protivna je odredbama Uredbe br. 650/2012. U toj situaciji, u nedostatku jedinstvenog sustava Unije za primanje izjava o odricanju od nasljedstva kojim se predviđa prosljeđivanje izjava o nasljeđivanju po ostavitelju jednom ostavinskom sudu, posljednju rečenicu uvodne izjave 32. treba tumačiti na način da upućuje na potrebu da osoba koja je dala izjavu o odricanju od nasljedstva poduzme radnje na temelju kojih će sud koji se bavi nasljeđivanjem biti obaviješten o davanju valjane izjave. Poduzimanje tih radnji omogućit će da se izbjegne opasnost donošenja odluke koja se temelji na pogrešnom utvrđenju da izjava o odricanju od nasljedstva nije dana. Međutim, nepoduzimanje tih radnji i neobavješćavanje suda koji se bavi nasljeđivanjem ne može značiti da dana izjava nije valjana.

²⁹ Međutim, mišljenja u pravnoj teoriji podijeljena su. Protiv postojanja obveze izjasnili su se njemački autori, npr. A. Dutta, *EuErbVO Artikel 28 Formgültigkeit einer Annahme- oder Ausschlagungserklärung*, u: *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 8. izd., C. H. Beck, München, 2020., Nb. 13. koji govori o „dužnosti” (Sollerfordernis); J. P. Schmidt, *Der Erwerb der Erbschaft in grenzüberschreitenden Sachverhalten unter besonderer Berücksichtigung der EuErbVO*, *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge*, 2014., 455., str. 460. Čini se da je P. Wautelet, Article 13 [...], *op. cit.*, t. 20., str. 264. skloniji postojanju obveze prosljeđivanja izjave, ali pod uvjetom da se neizvršenje obveze ne može sankcionirati nevaljanošću izjave. Sankciju nevaljanosti u slučaju neizvršenja obveze zagovara pak F. Odersky, Article 13, u: U. Bergquist, D. Damascelli, R. Frimston, P. Lagarde, F. Odersky, B. Reinhartz, *Commentaire du règlement européen sur les successions*, Dalloz, Pariz, 2015., Nb. 2., str. 84.

³⁰ Vidjeti osobito presudu od 3. rujna 2015., *Inuit Tapiriit Kanatami i dr./Komisija* (C-398/13 P, EU:C:2015:535, t. 64. do 67.).

³¹ S tom razlikom da je u uvodnoj izjavi 32. Uredbe br. 650/2012 riječ o obavješćavanju o davanju izjave, a ne njezinu prosljeđivanju sudu nadležnom za nasljeđivanje.

4. Prijedlog odgovora

75. S obzirom na prethodna razmatranja, smatram da odredbe članaka 13. i 28. Uredbe br. 650/2012 treba tumačiti na način da je zahtjev podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu, odnosno sudu u mjestu boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti, predviđen pravom mjerodavnim za nasljeđivanje uvjet formalne valjanosti te izjave. Stoga, u situaciji u kojoj se valjanost dane izjave u pogledu oblika ocjenjuje s obzirom na pravo navedeno u članku 28. točki (b) Uredbe br. 650/2012, neispunjavanje tog uvjeta ne dovodi do nevaljanosti izjave dane pred sudom koji je nadležan na temelju članka 13. te uredbe.

D. Dokazivanje davanja izjave o odricanju od nasljedstva u postupku pred sudom druge države članice

76. Prethodno pitanje suda koji je uputio zahtjev također se može protumačiti kao da se odnosi na potrebu i način dokazivanja u sudskim postupcima koji se vode u drugoj državi članici toga da je valjana izjava o odricanju od nasljedstva dana pred sudom koji je nadležan na temelju članka 13. Uredbe br. 650/2012. Na tu se problematiku odnosi velik dio pisanih očitovanja španjolske vlade.

77. To predstavlja ključan problem od velike praktične važnosti. Naime, što nasljednik ima od davanja valjane izjave o odricanju od nasljedstva ako se ona ne uzima u obzir prilikom donošenja odluke suda u drugoj državi članici zbog nepoštovanja primjenjivih postupovnih zahtjeva koji se osobito odnose na dokazivanje te činjenice?

78. Međutim, s obzirom na obrazloženje sadržaja prethodnog pitanja treba prihvatiti da sud koji je uputio zahtjev smatra da u ovom predmetu nije došlo do nepoštovanja postupovnih zahtjeva od strane sudionika T. N. i N. N. u ovom postupku. Naime, sud koji je uputio zahtjev ne dvoji u pogledu toga da su sudionici u postupku pravodobno izvršili sve radnje predviđene nizozemskim pravom kojima se provodi odricanje od nasljedstva. Nedvojbeno je i to da su sve isprave koje je zatražio ostavinski sud konačno podnesene tom sudu s pripadajućim prijevodom na službeni jezik tog suda. U konačnici, s obzirom na sadržaj rješenja kojim se upućuje zahtjev za prethodnu odluku treba smatrati da Amtsgericht Bremen (Općinski sud u Bremenu) pobijano rješenje nije donio zbog toga što sudionici T. N. i N. N. nisu na odgovarajući način dokazali činjenicu odricanja od nasljedstva pred rechtbankom Den Haag (Sud u Haagu) ili zbog toga što nisu izvršili naložene postupovne obveze, nego zbog toga što nisu u roku utvrđenom člankom 1944. BGB-a pred ostavinskim sudom poduzeli radnje kojima se uvjetuje valjanost njihovih izjava o odricanju od nasljedstva.

79. U toj situaciji smatram da razmatranje okolnosti koje se odnose na potrebu podnošenja preslika, izvornika i prijevoda isprava sastavljenih u jednoj državi članici u sudskom postupku u drugoj državi članici radi dokazivanja činjenice podnošenja valjane izjave o odbijanju nasljedstva nije nužno kako bi se sudu koji je uputio zahtjev dao odgovor koristan za donošenje odluke u predmetu.

V. Zaključak

80. S obzirom na prethodna razmatranja, predlažem Sudu da na prethodna pitanja koja je uputio Hanseatisches Oberlandesgericht in Bremen (Hanzeatski visoki zemaljski sud u Bremenu, Njemačka) odgovori na sljedeći način:

Odredbe članaka 13. i 28. Uredbe (EU) br. 650/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 4. srpnja 2012. o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznavanju i izvršavanju odluka i prihvatanju i izvršavanju javnih isprava u nasljednim stvarima i o uspostavi Europske potvrde o nasljeđivanju treba tumačiti na način da je zahtjev podnošenja izjave o odricanju od nasljedstva ostavinskom sudu, odnosno sudu u mjestu boravišta ostavitelja u trenutku njegove smrti, predviđen pravom mjerodavnim za nasljeđivanje uvjet formalne valjanosti te izjave. Stoga, u situaciji u kojoj se valjanost dane izjave u pogledu oblika ocjenjuje s obzirom na pravo navedeno u članku 28. točki (b) te uredbe, neispunjavanje tog uvjeta ne dovodi do nevaljanosti izjave dane pred sudom koji je nadležan na temelju članka 13. Uredbe br. 650/2012.